

Κείμενο συνέντευξης του κ. Νέστορα Κουράκη, Καθηγητή Εγκληματολογίας στη Νομική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, προς τη δημοσιογράφο κ. Έννη Μαχιάση, στην εκπομπή της «ΕΝΙΣΤΑΜΑΙ» («Αθήνα 9.84», 8.6.1999), με θέμα:

ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

Αύξηση της εγκληματικότητας, λοιπόν, και νέες μορφές εγκλημάτων. Αυτό αγαπητοί φίλοι είναι το θέμα της σημερινής μας εκπομπής. Καλεσμένος μου, εδώ στο στούντιο του Αθήνα 9,84, ο πιο κατάλληλος για το θέμα που διερευνούμε, άνθρωπος, ο πιο ειδικός και φυσικά ενημερωμένος πάντα. Κυρίες και κύριοι έχω την τιμή να φιλοξενώ στο ΕΝΙΣΤΑΜΑΙ τον κ. Νέστορα Κουράκη, τον διακεκριμένο καθηγητή της εγκληματολογίας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Κύριε Κουράκη, σας καλησπερίζω και ευχαριστώ ειλικρινά που ανταποκριθήκατε για μια ακόμη φορά στο κάλεσμα της εκπομπής ΕΝΙΣΤΑΜΑΙ.

1. *Κύριε Καθηγητά, μέρα με τη μέρα βλέπουμε στην χώρα μας η εγκληματικότητα να οργιάζει, να παίρνει διαστάσεις που δικαιολογημένα πλέον τρομάζουν. Καθημερινά, και το γνωρίζετε αυτό, οι συλλήψεις ξεπερνούν κάθε προηγούμενο, καλύπτοντας όλο το φάσμα του ποινικού κώδικα. Τελικά τι γίνεται; Πού έχει φτάσει η εγκληματικότητα στην χώρα μας, ανεξαρτήτως της εθνικότητας των δραστών, μιας και αυτό είναι ένα κεφάλαιο που θα ήθελα να το συζητήσουμε λίγο αργότερα;*

- Δεν πρόκειται απλώς για μια θεαματική ποσοτική αύξηση της βαριάς εγκληματικότητας (εξαπλασιασμός μέσα σε 20 χρόνια). Πρόκειται κυρίως για αλλαγή της ποιότητας του εγκλήματος, που γίνεται πιο οργανωμένο, βίαιο και κερδοσκοπικό, αλλά και για αλλαγή ποιότητας του εγκληματία,

που γίνεται πιο αδίστακτος και προκλητικός. Αντίστοιχα και το κοινό διακατέχεται από μια μεγαλύτερη φοβία και ανασφάλεια απέναντι στο έγκλημα, και αυτό εκδηλώνεται κυρίως με αυτοδικίες και κραυγές για περισσότερη ποινική καταστολή.

2. Πώς ένα άτομο, πέρα απ' τους κατ' επάγγελμα δράστες - κακοποιούς, μπορεί να φτάσει στο έγκλημα; Βλέπουμε επί παραδείγματι να έχουμε πολλούς συζυγοκτόνους, πατροκτόνους, παιδοκτόνους; Φαινόμενα δίχως άλλο τραγικά. Τις προάλλες ένας δικηγόρος σκότωσε, στραγγάλισε, την, επίσης δικηγόρο, γυναίκα του. Πριν λίγες ημέρες ένας πατέρας σκότωσε το παιδί του για οικονομικούς, καθώς φαίνεται, λόγους και στη συνέχεια αυτοκτόνησε. Τι έχει πάθει η κοινωνία μας, αμόκ, κ. Κουράκη;

- Ένα άτομο εξωθείται στο έγκλημα αφενός από παράγοντες ατομικούς (ψυχολογικούς ή/και βιολογικούς) και αφετέρου από παράγοντες που αφορούν το εγγύς και το ευρύτερο περιβάλλον του. Όμως οι παράγοντες αυτοί δεν δρουν μεμονωμένα. Αντίθετα υπάρχει μια διαπλοκή όλων αυτών των παραγόντων και γενικότερα μια διαπάλη ανάμεσα σε δυνάμεις που εξωθούν στο έγκλημα, τα λεγόμενα εγκληματικά κίνητρα, και σε άλλες που απωθούν και που λέγονται αναστολές (π.χ. φόβος τιμωρίας, ντροπή για την κοινωνική κατακραυγή, συγκράτηση για λόγους αρχών και ηθικής κ.λπ.). Εάν οι παράγοντες που σπρώχνουν στο έγκλημα είναι ισχυρότεροι, διότι π.χ. η ζωή μιας γυναίκας έχει γίνει αβίωτη από την επιθετικότητα του συζύγου της ή διότι το δέλεαρ από μιαν απάτη είναι πολύ μεγάλο, κάποιες δεκάδες εκατομμυρίων, τότε οι αντιστάσεις κάμπτονται και το έγκλημα πραγματώνεται. Βέβαια υπάρχουν εποχές που για λόγους μιμητισμού, χαλαρότητας της κοινωνικής ηθικής και κρίσης των αξιών ή/και για λόγους οικονομικής δυσπραγίας, επικρατεί στην κοινωνία μια ισχυρότερη απ' ό,τι συνήθως ροπή προς το έγκλημα. Ίσως σήμερα υπάρχει πράγματι μια τέτοια ροπή έως ένα βαθμό.

3. Πολλοί ισχυρίζονται ότι κάποιος που φτάνει στο φόνο πρέπει να έχει μέσα του το εγκληματικό στοιχείο από παιδί. Αυτή η άποψη, που κατά καιρούς ακούγεται

από απλούς ανθρώπους, έχει κάποια βάση ή όχι; Ή μήπως σε κάποια δεδομένη στιγμή, ακόμη και ο πιο ήσυχος, ο πιο νομοταγής πολίτης μπορεί να φτάσει στη δολοφονία ή σε άλλες μορφές εγκλημάτων κάτω από συγκεκριμένη φόρτιση;

- Πράγματι ο καθένας από εμάς κουβαλάει μέσα του έναν εγκληματία, με την έννοια ότι υπό δεδομένες συνθήκες δεν αποκλείεται ο καθένας μας, ξεπερνώντας τα όρια του εαυτού του, να φθάσει στο έγκλημα. Όμως αυτό θα είναι η εξαίρεση, η απρόβλεπτη πιθανότητα. Αντίθετα, σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις, οι πιθανότητες είναι πολύ μεγαλύτερες, είτε διότι ο δράστης από μικρός εξουκειώθηκε στην ιδέα του εγκλήματος λόγω αρνητικών βιωμάτων και ανατροφής, είτε και διότι υπάρχουν μέσα του κάποιες καταβολές που ενισχύουν τη ροπή προς την επιθετικότητα και την εγκληματικότητα. Άλλωστε, όπως προέκυψε από πρόσφατες έρευνες στο εξωτερικό, εάν ένα νήπιο υποστεί στα πρώτα τρία κυρίως χρόνια της ζωής του κάποιες καταστάσεις που του δημιουργούν stress, π.χ. ξυλοδαρμούς, εγκατάλειψη από τους γονείς κ.λπ., τότε ο οργανισμός του παράγει κάποιες ορμόνες που μειώνουν τη μετέπειτα αποτελεσματικότητα των αναστολών του απέναντι στο έγκλημα και το καθιστούν πιο ευάλωτο σ' αυτό.

4. Ποια αδικήματα του ποινικού μας κώδικα παρουσιάζουν, συγκεντρώνουν, τους περισσότερους δράστες βάσει των στατιστικών στοιχείων που έχετε στη διάθεσή σας;

- Πέρα από τις τροχαίες παραβάσεις, που κατά τη γνώμη μου δεν έχουν ουσιαστικά τον χαρακτήρα εγκλήματος και που αποτελούν ωστόσο την ποσοτικά μεγαλύτερη κατηγορία αδικημάτων στις αστυνομικές στατιστικές, με ποσοστό 31,5%, μεγάλο χώρο στον χάρτη της εγκληματικότητας καταλαμβάνουν επίσης τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, δηλ. κυρίως οι κλοπές, με ποσοστό 24%. Αντίθετα, τα λεγόμενα «εγκλήματα βίας», όπως οι ανθρωποκτονίες, οι ληστείες και οι βιασμοί, παρά τη μεγάλη προβολή που γίνεται σ' αυτά από τον Τύπο όταν διαπράττονται, δεν ξεπερνούν όλα μαζί το μόλις 0,75% του συνόλου των αδικημάτων που καταγράφονται στις αστυνομικές στατιστικές.

5. Οι άνδρες ή οι γυναίκες εγκληματούν περισσότερο και ποια είναι η ροπή των δύο φύλων στην κλίμακα των αδικημάτων;

- Περισσότερο εγκληματούν οι άνδρες, και μάλιστα η εγκληματικότητα των γυναικών δεν ξεπερνάει συνήθως το 7% - 15% εκείνης των ανδρών. Εάν θελήσει κανείς να ερμηνεύσει αυτή τη διαπίστωση, θα πρέπει να λάβει υπόψη του ότι οι γυναίκες, λόγω της μειωμένης μυϊκής τους δύναμης έναντι του άντρα, επιδεικνύουν μεγαλύτερη μετριοπάθεια και αυτοσυγκράτηση στις κρίσιμες στιγμές και πολλές φορές διοχετεύουν την επιθετικότητα τους προς τα μέσα, προς τον εαυτό τους, με τη μορφή εσωτερικής καταπίεσης και κατάθλιψης. Παντός στη διαμόρφωση αυτού του τρόπου αντίδρασης της γυναίκας σημαντικό ρόλο έπαιξε αναμφισβήτητα και η επί αιώνες μη ενεργός συμμετοχή της στην οικονομική και επαγγελματική ζωή, καθώς και ο αυστηρός κοινωνικός έλεγχος που ασκείτο κατά παράδοση επάνω της. Τώρα, βέβαια, τα δεδομένα, ιδίως στον αιώνα μας, έχουν αλλάξει ριζικά και, αντίστοιχα, η συμμετοχή των γυναικών στην εγκληματικότητα αρχίζει να εμφανίζει έντονες αυξητικές τάσεις, π.χ. από 7% επί του συνόλου της εγκληματικότητας το 1973, σε 14,9% το 1997. Ενδιαφέρον είναι εξάλλου να σημειώσουμε ότι ενώ σε πολλά αδικήματα π.χ. στις σωματικές βλάβες οι γυναίκες έχουν μικρότερη συμμετοχή στο σύνολο της εγκληματικότητας τους σε σχέση με τους άνδρες, ειδικά στις ανθρωποκτονίες η συμμετοχή των γυναικών είναι μεγαλύτερη (αντίστοιχα: γυναίκες 2,6%, άνδρες 0,72%), πράγμα που σημαίνει πως όταν μια γυναίκα αποφασίσει να εγκληματηθεί, τότε εγκληματεί πραγματικά!

6. Οι ηλικίες των δραστών παίζουν κάποιον ρόλο στην εγκληματική συμπεριφορά τους ή είναι κάτι το τελείως ανεξάρτητο;

- Ασφαλώς και παίζει ρόλο η ηλικία στη διάπραξη ενός εγκλήματος. Μολονότι οι γενικεύσεις είναι εδώ παρακινδυνευμένες, αφού, όπως είπαμε, υπάρχει σωρεία αλληλοδιαπλεκόμενων παραγόντων που εξωθούν τελικά ή δεν εξωθούν στο έγκλημα, όμως σε γενικές γραμμές παρατηρούμε τα εξής: Σε ανήλικους και μετέφηβους τα εγκλήματα έχουν προ πάντων

περιστασιακή διάσταση και χαρακτηρίζονται από πάθος ή από παράτολμη διάθεση, σε συνδυασμό με την κάλυψη κάποιων πραγματικών ή υποτιθέμενων αναγκών. Σωματικές βλάβες και κλοπές είναι έτσι τα κατ'εξοχήν αδικήματα των νέων. Τώρα, ως προς τις υπόλοιπες ηλικίες, στο μεγαλύτερο ύψος της φθάνει η εγκληματικότητα στην αμέσως επόμενη ηλικία των 21-34 ετών, οπότε ο αριθμός των τελουμένων αδικημάτων είναι περίπου διπλάσιος σε σχέση με την ποσοστιαία εκπροσώπηση αυτής της ομάδας ηλικίας στο σύνολο του πληθυσμού. Ειδικά μάλιστα τα άτομα ηλικίας 25-29 ετών, ενώ έχουν συμμετοχή στον πληθυσμό 7% (απογραφή 1991), η συμμετοχή τους στην εγκληματικότητα είναι 15,9% (στοιχεία 1997). Αυτό βέβαια είναι φυσικό, αφού σ' αυτήν την ηλικία αναπτύσσει κανείς πλήρως τις σωματικές του δυνάμεις και νιώθει τον εαυτό του αρκετά ισχυρό, ώστε να πρωταγωνιστήσει σε κάθε είδους εγκληματική ενέργεια, ιδίως όμως σε εγκλήματα βίας. Ακόμη και στην ηλικία 35-44 ετών, τα τελούμενα εγκλήματα είναι περισσότερα από την ποσοστιαία συμμετοχή αυτής της ηλικίας στον πληθυσμό (18,5% για πληθυσμό 13,2% το 1997). Οι αριθμοί αντιστρέφονται δραματικά μετά τα 45, οπότε τα εγκλήματα γίνονται λιγότερα, χαρακτηρίζονται από περίσκεψη και υπουλότητα, ειδικά, δε, ως προς τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας (π.χ. αποπλανήσεις κ.λπ.) παρατηρείται έξαρση επιθέσεων κατά ανηλίκων.

7. Ας έρθουμε τώρα στο μέγα θέμα της εισερχόμενης ή επί το ορθότερον της εισαγόμενης εγκληματικότητας. Πώς κατά την άποψη σας αυτή θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί από την πολιτεία ή μήπως κάτι τέτοιο είναι τελικά ανέφικτο, κ. Καθηγητά;

- Πιστεύω ότι η αντιμετώπιση της εισαγόμενης εγκληματικότητας ενδείκνυται να γίνει προς δύο γενικότερες κατευθύνσεις, που αφορούν όλους τους αλλοδαπούς. Αφενός δηλ. να θωρακισθούν τα σύνορα μας με αποτελεσματικότερο τρόπο, ώστε να μη μπαίνει μέσα ο καθένας χωρίς οποιονδήποτε έλεγχο, αλλά να γίνονται δεκτοί μόνον όσοι μπορούν να απορροφηθούν στην αγορά εργασίας, και αφετέρου να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε οι υπάρχοντες στη χώρα μας αλλοδαποί να ενταχθούν

στον κοινωνικό κορμό της χώρας χωρίς γκετοποιήσεις και περιθωριοποιήσεις. Για τον δεύτερο αυτό στόχο απαιτείται πρωτίστως να εξασφαλισθεί μια εργασιακή απασχόληση τους σύμφωνα με τις ικανότητες τους, αλλά χωρίς αυτό να δημιουργεί προβλήματα ανεργίας στους Έλληνες. Απαιτείται επιπλέον και μια γενικότερη προσπάθεια όλων μας να βοηθήσουμε σ' αυτήν την ενσωμάτωση των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία, αποφεύγοντας τις παγίδες της ξеноφοβίας και αντιμετωπίζοντας τις παρανομίες των αλλοδαπών όπως ακριβώς και εκείνες των Ελλήνων. Άλλωστε, οι Έλληνες υπήρξαμε και οι ίδιοι μετανάστες κατά καιρούς στην Αμερική, την Αυστραλία και τη Γερμανία και διαθέτουμε όλη την αναγκαία ευαισθησία και κατανόηση για να αντιληφθούμε σωστά το δράμα των οικονομικών προσφύγων, εκ των οποίων, μάλιστα, οι περισσότεροι δεν δημιουργούν κανένα πρόβλημα εγκληματικότητας στη χώρα μας.

8. Έχουμε στοιχεία που να μας δείχνουν τα ποσοστά της εισαγόμενης εγκληματικότητας και μάλιστα κατά είδος αδικημάτων, ώστε να μπορέσουμε να τα συγκρίνουμε με τα αντίστοιχα της εγκληματικότητας των Ελλήνων δραστών;

- Από τα υπάρχοντα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας προκύπτει ότι σε γενικό επίπεδο ο αριθμός των αλλοδαπών δραστών, έστω και αν εμφανίζει αυξητική τάση, είναι όμως ιδιαίτερα χαμηλός, π.χ. στα αυτόφωρα αδικήματα ήταν μόλις 15.816 το 1998, άρα περίπου 2% σε σχέση με τον υπολογιζόμενο αριθμό των 800.000 αλλοδαπών που διαβιώνουν σήμερα στη χώρα μας. Από την άλλη όμως πλευρά, ως προς ορισμένα ειδικότερα αδικήματα και ιδίως αυτά κατά της ιδιοκτησίας, η συμμετοχή των αλλοδαπών έχει καταντήσει να φθάνει το ήμισυ περίπου της αντίστοιχης συμμετοχής των Ελλήνων. Έτσι, στο σύνολο των κλοπών, οι αλλοδαποί γνωστοί δράστες έφθασαν το 1998 τους 2.604 έναντι 5.535 Ελλήνων, άρα 1 προς 2, ενώ και στις ληστείες οι αντίστοιχοι αριθμοί είναι 290 αλλοδαποί έναντι 534 Ελλήνων. Σημειώνεται ακόμη ότι οι αριθμοί αυτοί έχουν έντονη αυξητική τάση από χρόνο σε χρόνο. Π.χ. το 1993 μια κλοπή αλλοδαπού αντιστοιχούσε σε επτά κλοπές Ελλήνων, ενώ το 1998 η αναλογία, όπως είπαμε, ήταν σχεδόν μία προς δύο.

9. Κύριε Κουράκη, όπως όλοι οι Έλληνες, έτσι κι εσείς φαντάζομαι θα είδατε από τις τηλεοράσεις τόσο το τραγικό περιστατικό με τον Σορίν Ματέι, όσο και το αντίστοιχο με τον Αλβανό που οδήγησε λεωφορείο του ΚΤΕΛ Θεσσαλονίκης με επιβάτες ομήρους στην Αλβανία. Κατ' αρχήν θα ήθελα να μου πείτε πώς ερμηνεύονται εγκληματολογικά οι συγκεκριμένες μορφές δράσης των δύο αυτών αλλοδαπών που δεν βρίσκονται πλέον εν ζωή μετά το μακελειό που συνέβη και στη μία και στην άλλη περίπτωση.

- Τόσο ο Ρουμάνος Ματέι, όσο και ο Αλβανός Φλαμούρ προχώρησαν στις εγκληματικές τους πράξεις με τρόπο αδίστακτο, απειλώντας με χειροβομβίδες αθώους ανθρώπους, πρώτον διότι δεν είχαν τίποτε να χάσουν από αυτή τους την ενέργεια (αντίθετα υπολόγιζαν ότι θα κέρδιζαν πολλά), και δεύτερον διότι ήταν «ψημένοι» εγκληματίες, έχοντας θητεύσει στις φυλακές και έχοντας αποκτήσει έτσι μια ασυνήθιστη σκληρότητα και περιφρόνηση προς την ανθρώπινη ζωή, είτε τη δική τους, είτε και των άλλων. Πάντως για να αξιολογηθούν σωστά οι πράξεις των δύο ξένων, θα πρέπει να συνυπολογισθεί και η ανεκτικότητα που επιδεικνύει το Ελληνικό Κράτος απέναντι σε τέτοιου είδους ενέργειες. Η ανθρώπινη ζωή των ομήρων είναι πράγματι κάτι πολύ σημαντικό και δεν πρέπει να τίθεται απερίσκεπτα σε κίνδυνο. Εάν όμως επικρατήσει η αντίληψη μεταξύ των κακοποιών ότι το Κράτος σε τέτοιες περιπτώσεις απλώς σηκώνει τα χέρια ψηλά και πληρώνει τα λύτρα, τότε μην αμφιβάλλετε ότι πολύ σύντομα θα έχουμε και νέα τέτοια κρούσματα, με ακόμη περισσότερα ανύποπτα θύματα. Μόνον ο κίνδυνος σύλληψης και ο φόβος της αποτυχίας μπορεί να επιδράσει σε τέτοιους σκληροτράχηλους κακοποιούς, όπως ο Ματέι και ο Φλαμούρ.

10. Αυτά τα δύο τραγικά περιστατικά κατά την εξέλιξη τους, την στιγμή δηλαδή που εκδηλώνονταν οι εγκληματικές ενέργειες των δραστών, μπήκαν μέσα στα σπιτικά μας από τις τηλεοράσεις στο πλαίσιο ζωντανών εκπομπών των δελτίων ειδήσεων. Το ερώτημα μου είναι πολύ απλό κύριε Καθηγητά. Πόσο κακό μπορεί να έκανε, αν έκανε, αυτή η πλήρης και άμεση καταγραφή των γεγονότων την στιγμή που συνέβαιναν; Και κάτι ακόμη. Μπορούσε να δημιουργήσει «πρότυπα» - και

θέτω τη λέξη σε πολλά εισαγωγικά - σε άλλες εγκληματικές προσωπικότητες;

- Ασφαλώς ο ρόλος της τηλεόρασης σε τέτοιες περιπτώσεις είναι αρνητικός, διότι εμπόδιζα την ψύχραιμη αντιμετώπιση του προβλήματος από την πλευρά των διωκτικών αρχών, αλλά και διότι δημιουργεί μια ψυχosύνθεση «σταρ» από την πλευρά του δράστη, ο οποίος διστάζει έτσι να φτάσει σε υποχωρήσεις και συμβιβασμούς με τους διώκτες του. Γενικότερα οι υπεύθυνοι ενός τηλεοπτικού προγράμματος θα πρέπει, νομίζω, να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί ως προς το τι μεταδίδουν και τι προβάλλουν από θέματα εγκληματικότητας, διότι είναι αναμφισβήτητο ότι η έστω και αρνητική προβολή αλλά και μέχρις ηρωοποίησης ενός κακοποιού σίγουρα θα εξωθήσει και άλλους επίδοξους εγκληματίες σε ανάλογες «ηροστράτειες» ενέργειες.

11. Την κάλυψη όμως αυτών των δύο περιστατικών με τον Σοριν Ματέι και τον Αλβανό δράστη με το λεωφορείο σίγουρα την παρακολούθησαν από τις τηλεοράσεις των σπιτιών τους και ανήλικα παιδιά. Σε αυτά τα λίγα ή πολλά ανήλικα παιδιά οι συγκεκριμένες εικόνες των συγκεκριμένων εγκληματικών πράξεων των κακοποιών δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν καταστάσεις περίεργες ακόμη και στον ψυχισμό τους; Επιτρέπεται τα παιδιά να βλέπουν τόσο σκληρές πράξεις ζωντανής βίας;

- Το πρόβλημα με τα παιδιά που βλέπουν σκηνές βίας (και μάλιστα ζωντανές) από την τηλεόραση, είναι ιδιαίτερα σοβαρό, αφού όλοι ξέρουμε πόσος μιμητισμός και αφέλεια υπάρχει στην παιδική ηλικία και πόσο εύκολα το παιδί μπορεί να μπερδέψει την εικονική πραγματικότητα με τις πραγματικές καταστάσεις που εκτυλίσσονται γύρω του. Όμως δεν πρέπει να δραματοποιούμε τα πράγματα, φθάνοντας στο άλλο άκρο. Η βία είναι και αυτή ένα στοιχείο της κοινωνίας μας και το παιδί θα πρέπει να βιώσει την ύπαρξη της, έστω και εικονικά, από την τηλεόραση, εάν δεν θέλουμε να γίνει ένα παιδί που μεγαλώνει μέσα σε μία απόκοσμη γυάλα. Απλώς, αυτού του είδους τα προγράμματα βίας θα πρέπει το παιδί να τα βλέπει με κάποιον μεγαλύτερο του που προηγουμένως θα τα έχει επιλέξει και που θα τα σχολιάζει με τρόπο λυσιτελή, ώστε να

αξιολογήσει και το παιδί σωστά τα όσα παρακολουθεί.

12. Πολλοί υποστήριζαν και συνεχίζουν να υποστηρίζουν ότι οι μορφές της εγκληματικότητας έχουν διαφοροποιηθεί, έχουν αλλάξει τα τελευταία χρόνια. Αυτόν τον ισχυρισμό εσείς ως ειδικός περί τα εγκληματολογικά τον αποδέχεσθε ή όχι, και αν ναι θα ήθελα κ. Καθηγητά, να μας εξηγήσετε σε τι συνίστανται οι ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις.

- Όπως σας είπα ήδη στην αρχή αυτής της συνομιλίας μας, το έγκλημα έχει πράγματι αλλάξει ποιοτικά τα τελευταία χρόνια κι έχει γίνει περισσότερο οργανωμένο, βίαιο και κερδοσκοπικό. Έχουμε δηλ. την εμφάνιση και στη χώρα μας του οργανωμένου εγκλήματος, με κύρια χαρακτηριστικά την ιεραρχική οργάνωση, το ευρύ δίκτυο συνεργατών, ακόμη και στην κρατική μηχανή, τον εξορθολογισμένο σχεδιασμό εγκληματικής δραστηριότητας με στόχο τα τεράστια κέρδη, και την προσφυγή στη χρήση βίας όταν άλλοι, ηπιότεροι τρόποι επίτευξης κάποιου στόχου δεν αποδίδουν — παραδείγματα πολλά: μεγαλεμπόριο ναρκωτικών, παροχή «προστασίας» σε νυκτερινά κέντρα, επιχειρήσεις κλπ., λαθραία διακίνηση διαφόρων προσώπων και αντικειμένων όπως λαθρομεταναστών, εκδιδομένων γυναικών, όπλων, τσιγάρων, ποτών και ανθρωπίνων μελών, κλοπή αυτοκινήτων, εκτέλεση εγκλημάτων κατά παραγγελία, απαγωγές, ξέπλυμα χρήματος. Από την άλλη πλευρά έχουμε την ανάπτυξη και στην Ελλάδα του οικονομικού εγκλήματος, εκείνης δηλ. της οικονομικής δραστηριότητας που για την πραγμάτωση της τίθεται σε κίνδυνο η καλή λειτουργία της οικονομίας ή λειτουργικά σημαντικών κλάδων και θεσμών της, π.χ. μονοπωλιακές συνεννοήσεις, προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, πτωχευτικά, φορολογικά και τελωνειακά αδικήματα σοβαρού χαρακτήρα, αθέμιτος ανταγωνισμός, απάτες, υπεξαυρέσεις, επικίνδυνες μεθοδεύσεις στο χρηματιστήριο, υφαρπαγή κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλπ. Χωρίς να επικαλύπτονται πλήρως το οργανωμένο και το οικονομικό έγκλημα, όμως έχουν πολλά κοινά σημεία, κυρίως ως προς την οικονομική τους διάσταση, την εξορθολογισμένη δολιότητα στον τρόπο με τον οποίο ενεργούν οι δράστες, και τον δυσχερέστατο τρόπο εξιχνίασης τους.

15. Έρχομαι τώρα κ. Κουράκη σε ένα άλλο κεφάλαιο. Στην εγκληματικότητα των ανηλίκων. Είναι ένα θέμα καυτό, ένα ζήτημα ιδιαίτερα ενδιαφέρον για το οποίο θα ήθελα να μας μιλήσετε και να μας δώσετε και κάποια ενδεικτικά στοιχεία. Έχουμε ανήλικους κλέφτες, ανήλικους διαρρήκτες, ανήλικους που γίνονται βαποράκια ναρκωτικών ουσιών, ανήλικους δολοφόνους, ανήλικους στην διάπραξη και άλλων εγκλημάτων. Δώστε μας μία εικόνα αυτής της εγκληματικότητας.

- Θα φανεί ίσως περίεργο στους ακροατές μας, αλλά η παραβατικότητα των ανηλίκων και ιδίως των εφήβων 13-17 ετών στην Ελλάδα ούτε σαφείς αυξητικές τάσεις παρουσιάζει, αλλά ούτε και μεγάλη σε έκταση είναι, π.χ. το 1996 το σύνολο των δραστών για αδικήματα που καταγράφηκαν στην Αστυνομική Στατιστική ήταν 17.571, από τους οποίους οι περισσότεροι (90%) για παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων, δηλ. κυρίως για τροχαίες παρεμβάσεις. Βέβαια, από τα υπόλοιπα αδικήματα, τα περισσότερα είναι κατά της ιδιοκτησίας, δηλ. προπάντων κλοπές. Όμως, όσον αφορά σοβαρά εγκλήματα βίας, όπως ανθρωποκτονίες, ληστείες και βιασμοί, η εμπλοκή των ανηλίκων σ' αυτά είναι πολύ μικρή, μόλις περί το 1-1,5%. Εξαίρεση αποτελούν μόνον οι παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών, που σημειώνουν τα τελευταία χρόνια μια συνεχή ανοδική πορεία.

14. Ποιες είναι κ. Κουράκη, οι βασικές αιτίες που ανήλικα παιδιά φτάνουν να γίνονται παραβάτες του ποινικού νόμου; Το κακό φαντάζομαι πρέπει να ξεκινάει μέσα από την οικογένεια, που τις περισσότερες φορές είναι διαλυμένη, έτσι δεν είναι;

- Πράγματι η οικογένεια διαδραματίζει ένα θεμελιώδη ρόλο στη φυσιολογική ανάπτυξη ενός νέου, και η δυσλειτουργία της, δηλ. η έλλειψη συνεννόησης γονιού και παιδιού, μπορεί να έχει μοιραία επακόλουθα για την εξέλιξη του παιδιού, το οποίο ενδέχεται έτσι να προσκολληθεί από αντίδραση σε παρέες που έχουν ως κύριο αντικείμενο δραστηριότητας τα ναρκωτικά και την παραβατικότητα. Αυτό προέκυψε και από την έρευνα που κάναμε στις φυλακές ανηλίκων της χώρας το

1993. Όμως αυτός ο παράγοντας δεν είναι ο μοναδικός που εξωθεί τον νέο στην παραβατικότητα. Η όποια δυσλειτουργία του σχολείου, η ανεργία, η πρόωπη εμπλοκή με τη δικαιοσύνη, η έλλειψη αξιών και ιδανικών, η έλλειψη καλού παραδείγματος από εκείνους που έχουν υπεύθυνο ρόλο στην κοινωνία, όλα αυτά μπορεί να έχουν καταλυτική σημασία για την εξώθηση του νέου προς την εγκληματικότητα.

15. Έρχομαι τώρα στον όρο σωφρονισμός, είτε αυτός αφορά ανηλίκους είτε ενηλίκους. Στην Ελλάδα κ. Καθηγητά μπορούμε να πούμε με το χέρι στην καρδιά ότι το λεγόμενο σωφρονιστικό μας σύστημα αποφέρει καρπούς; Ή μήπως στις φυλακές οι κατάδικοι γίνονται χειρότεροι απ' ό,τι ήταν πριν και βγαίνοντας κάποια στιγμή από το κελί τους στην κοινωνία υποτροπιάζουν και πάλι διαπράττοντας άλλα αδικήματα;

- Έχει ομολογηθεί από πολλές πλευρές ότι η φυλακή με τη σημερινή της δομή δεν μπορεί να εξασφαλίσει τον σωφρονισμό των κρατουμένων σ' αυτές, ούτε και να βελτιώσει τους κρατουμένους. Αντίθετα φαίνεται ότι μέσα στη φυλακή γιγαντώνονται οι κακές πλευρές ενός ανθρώπου και εκμηδενίζονται οι καλές του. Ωστόσο δεν χρειάζεται ν' αντιμετωπίσουμε το θέμα μοιρολατρικά. Εάν οι κρατούμενοι μπορούσαν να μαθαίνουν στη φυλακή κάποιο επάγγελμα ή κάποια τέχνη και συγχρόνως να εργάζονται, ώστε να εξασφαλίσουν ένα κομπόδεμα για τη μετέπειτα ζωή τους, και εάν συγχρόνως μπορούσε να τους εξευρεθεί κάποια σταθερή εργασία μετά την αποφυλάκιση τους, λίγοι είναι αυτοί, πιστεύω, που θα προτιμούσαν ξανά την παρανομία από τη νομιμότητα.

16. Ποια ευρωπαϊκή χώρα κ. Κουράκη κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό εγκληματικότητας και ποια η θέση της χώρας μας σε αυτή την κλίμακα με τα σημερινά δεδομένα;

- Οποσδήποτε δεν μπορούμε να εμπιστευόμαστε πολύ τις διεθνείς στατιστικές της εγκληματικότητας, διότι άλλο περιεχόμενο έχουν τα εγκλήματα σε κάθε χώρα, αλλιώς λειτουργεί η Αστυνομία στην εξιχνίαση

ενός εγκλήματος και αλλιώς συλλέγονται τα στατιστικά στοιχεία. Με τις επιφυλάξεις αυτές, μπορώ να σας απαντήσω ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Interpol για το 1994, μεγάλα ποσοστά εγκληματικότητας εμφανίζονται να έχουν η Φινλανδία, η Σουηδία και η Γερμανία, ενώ η Ελλάδα είναι κάπου κάτω από τη μέση. Πολύ μικρά ποσοστά εγκληματικότητας έχουν αντίστροφα η Πορτογαλία και η Κύπρος. Ανάλογα συμπεράσματα προκύπτουν και από τα στοιχεία της Eurostat για τις ανθρωποκτονίες και τα σεξουαλικά εγκλήματα κατά την ίδια χρονιά.

17. Φαντάζομαι ότι στις ανατολικές χώρες η εγκληματικότητα θα πρέπει να έχει πολύ μεγαλύτερα νούμερα από αυτά της Ευρώπης.

- Περιέργως, κατά το 1994, σύμφωνα με τα στοιχεία της Interpol, η μέση εγκληματικότητα στη Ρωσία, την Πολωνία και τη Ρουμανία ήταν πολύ μειωμένη, κάτω και από αυτήν της Ελλάδας. Όμως, όπως είπα, αυτού του είδους οι στατιστικές δεν είναι πάντα αξιόπιστες και εξάλλου δεν είναι γνωστό εάν σήμερα, το 1999, η κατάσταση εξακολουθεί να παραμένει η ίδια.

18. Ενδεικτικά αναφέρω ότι χαρακτηρίζονται δραματικές οι διαστάσεις της εγκληματικότητας στην Ρωσία, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία που πολύ πρόσφατα δόθηκαν στη δημοσιότητα. Κατά το πρώτο τρίμηνο του 1999, περισσότερα από 752.000 εγκλήματα κατέγραψαν οι αστυνομικές αρχές σε όλη την χώρα - ποσοστό αυξημένο κατά 20% σε σχέση με την ίδια περίοδο του 1998. Οι κλοπές αντιπροσωπεύουν στην Ρωσία περίπου το 50% των εγκλημάτων, το ποσοστό σοβαρότερων εγκληματικών πράξεων αυξήθηκε κατά 30%, ενώ περίπου 7.300 ανθρωποκτονίες διαπράχθηκαν κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου 1999. Τέλος τα κρούσματα οικονομικού εγκλήματος αυξήθηκαν κατά 20% σε σχέση με πέρυσι και ανέρχονται στις 90.000, όπως αποκάλυψε πρόσφατα το Υπουργείο Εσωτερικών της Ρωσίας. Τι λέτε για τα νούμερα αυτά της εγκληματικότητας στην Ρωσία κ. Κουράκη;

- Είναι γνωστό ότι η Ρωσία βρίσκεται σχεδόν σε κατάσταση χρεωκοπίας και ότι την οικονομία της τη λυμαίνονται διάφορες ομάδες επιτηδείων. Επίσης είναι γνωστό ότι περίπου 55 εκατ. Ρώσοι, το ένα τρίτο του πληθυσμού, ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, ο δε αλκοολισμός και οι επιδημίες εξαπλώνονται συνεχώς. Οι κρατικές υπηρεσίες έχουν σχεδόν καταρρεύσει και οι ξένες επενδύσεις βρίσκονται σε απογοητευτικά επίπεδα λόγω της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας που υπάρχει. Υπό τα δεδομένα αυτά, δεν μου κάνει εντύπωση που η εγκληματικότητα στη Ρωσία έχει προσλάβει τέτοιες διαστάσεις.

Στο σημείο αυτό η εκπομπή μας έφτασε στο τέλος της. Η εγκληματικότητα είναι ένα κεφάλαιο τεράστιο και λίαν ενδιαφέρον που σαφώς δεν εξαντλείται μέσα σε σχεδόν πενήντα λεπτά της ώρας. Ωστόσο εμείς, καταφέραμε σήμερα με την πολύτιμη πράγματι βοήθεια του Καθηγητή της Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, του κ. Νέστορα Κουράκη, να αγγίξουμε κάποια βασικά σημεία του θέματος και κυρίως να ενημερωθούμε για το τι ακριβώς γίνεται στη χώρα μας. Κύριε Κουράκη, σας ευχαριστώ για μία ακόμη φορά που είχατε την καλοσύνη να τιμήσετε με την παρουσία σας το ENIΣΤΑΜΑΙ. Πιστεύω ειλικρινά ότι είχαμε μία πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση.

